

TAKÁCS EDIT

A SZÖVEGÉRTÉS-SZÖVEGALKOTÁS TANÍTÁSÁNAK MÓDSZERTANI VARIÁNSAI KÖZÉPISKOLAI NYELVTANKÖNYVEKBEN

Cél

Jelen vizsgálódásunk célja különböző elvi-módszertani megközelítések megvalósulásainak tetten érése egy adott tananyagban, azonos témakörön belül (szövegtípusok) magyarországi, szlovákiai és romániai tankönyvekben.

Az elemzésbe bevont taneszközök a következők voltak:

- 1. Antalné Szabó Ágnes – Raátz Judit: Magyar nyelv és kommunikáció 10. évf. (tankönyv és munkafüzet, 2013, új) Magyarország;
- 2. Az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet Magyar nyelv és kommunikáció kísérleti tankönyve 10. évf. (tankönyv, munkafüzet, webes okosportál, 2015, kipróbálás alatt) Magyarország;
- 3. Balázs Géza – Benkes Zsuzsa: Magyar nyelv 10. évf. (tankönyv, 2003, 2006) Magyarország és Románia;
- 4. Uzonyi Kiss Judit – Csicsay Károly: Magyar nyelv középiskolák 2. évf.számára (tankönyv, 2012) Szlovákia.

1. Mit vizsgálunk?

Áttekintjük a nevezett tankönyvek Szövegtípusok című fejezeteit, azok beágyazottságát a középiskolai tanulmányokba tantárgyon belül és – a téma sajátosan kiterjedt volta miatt – tantárgyközi helyzetben is. Részletesen összevetjük az elméleti ismeretek tankönyvi strukturáltságát, fogalomhaszná-

latát, illetve fogalommagyarázatait. Emellett sorra vesszük a készség- és képességfejlesztés módozatait a tankönyvi, és ahol kínálkozik, a munkafüzeti feladatokban és gyakorlatokban is.

2. Mit nem vizsgálunk?

Nem elemezzük az iskolarendszer különbségeit, az ebből fakadóan meglévő különbségeket, azaz azt, hogy mely évfolyamon kerül tárgyalásra az adott témakör.

Nem vizsgáljuk az érvényben lévő tantervek felépítését, tartalmát, azok különbségeit a három országon belül.

A tantervi követelményrendszer megjelenését a tankönyvekben adottnak tekintjük, „természetesnek” vesszük, hogy a kötelező tananyagtartalom megjelenik az adott évfolyam tankönyvében.

3. Követelmények

A követelményeket egyrészt a tanterv határozza meg. A középiskolában a Szövegtani ismeretek, A szövegtípusok témakör tárgyalása a 10–11. évfolyamon történik. Másrészt a középiskolát záró kimeneti követelmények, azaz az érettségi követelmények részét képezik magyar nyelv és irodalomból a szövegértési-szövegalkotási feladatok, melyek ily módon szorosan kapcsolódnak a Szövegtípusok jól körülhatárolt témaköréhez is.

Ezen általános vonások és az azonos címen megjelenő tankönyvi fejezetek megkönnyítik számunkra az összehasonlítást.

4. Történetiség

Vessünk most egy pillantást a vizsgált tematika megjelenésére az oktatástörténetben!

Itt is az ókori hagyományokig nyúlhatunk vissza. A görögöknél a szövegekkel (szövegek alkotásával) a retorika foglalkozott. A szöveg elsődlegesen a szónoki beszédet jelentette, a retorikát az érvelés, a meggyőzés tudományának tekintették. A görög hagyományokon alapult és kristályosodott ki a római szónoki kultúra. A szövegalkotással foglalkozó mai retorikai gyakorlat is ezeket tekinti elődjének.

A középkorban a hét szabad művészet részeként a szövegalkotás (retorika, teológia, azaz a prédikációk) mellett a szövegértelmezés, a szövegek történetiségének vizsgálata is előtérbe került.

Az újkori szövegalkotási típusokat már három különböző csoportba sorolhatjuk:

- egyházi szövegek, melyeket a prédikációk mellett leginkább a hitviták szövegei jellemezhetik;
- az egyházi beszédek mellett a világiak is megjelentek, például a politikai beszédek (parlamenti felszólalások) formájában;
- az iskolai oktatásban, a poétikai osztályokban kiemelten foglalkoztak a művészi szövegek értelmezésével és előállításának gyakoroltatásával, de még a 20. századmásodik felében is külön tantárgyként és bizonyítványban osztályzattal értékelt teljesítményként jelent meg a fogalmazás mellett a beszéd- és értelemgyakorlatok.

Ez utóbbit a közelmúltban „kiszorította” a kommunikáció mint gyakorlati szempontú képességfejlesztő tematikus egység, amely mellett elméleti háttérként új tananyagterület, a szövegtan jelenik meg.

5. Tananyagtartalmak

a) A tematika

A tananyagtartalmak tematikai megjelenítése a tankönyvekben egységesen a Szövegtípusok fejezetcím alatt történik. Azonban a téma elhelyezkedése a tananyag tárgyalásán belül igen különböző:

Balázs Géza – Benkes Zsuzsa Magyar nyelv könyve a témát a szövegtanon belül a szövegek altípusai címen tárgyalja.

Antalné Szabó Ágnes – Raátz Judit Magyar nyelv és kommunikáció című könyve és Uzonyi Kiss Judit – Csicsay Károly könyve a tudáskeret felől közelítve, a szövegek megjelenítési módja címen írja le a szövegtípusokat, igaz ez utóbbi az érvelő szövegfajtát a leíró és az elbeszélő szövegfajtaól teljesen elválasztja, és kifejtését a retorika témakörébe helyezi. (Ennek a szétválasztó szemléletnek a jogosságát akár vitathatjuk is.)

Az OFI kísérleti tankönyve a könyv koncepciójának megfelelően a témaköröket azok kommunikációs szempontú kapcsolódásaival párhuzamosan tárgyalja.

Természetesen ezek a megközelítésmódok korántsem vegytisztán jelennek meg a tankönyvekben, hanem esetenkénti kombinációjuk is tetten érhető. Például a kommunikációs vonatkozásokat az egyébként hagyományos grammatikai szemléletmódot alkalmazó Uzonyi–Csicsay-könyv sem nélkülözi.

A Magyar nyelv és kommunikáció című tankönyvben a teljes képzés során vissza-visszatérő fejezet a Fogalmazási kalauz. Ez is és a kísérleti tankönyv folyamatos kommunikációs tartalmi és gyakorlatai is jól példázzák, hogy a szövegtípusok a szövegértés és szövegalkotás kiemelten fejlesztendő kompetenciaterület része a teljes középiskolai képzés során akkor is, ha bármely más tematikus rész kerül új ismeretként tárgyalásra. És ezzel a megjelenítésmóddal teljesen egyet is érthetünk.

b) Kapcsolódások

Ha a szövegtípusok tananyagrésztantárgyon belüli kapcsolódásait vesszük szemügyre, azt tapasztaljuk, hogy magától értetődően a szövegtanon belül helyezkedik el. Az elméleti részt, azaz a klasszikus értelemben vett ismeretátadást itt találjuk (Antalné–Raátz, Balázs–Benkes). Már említettük a kísérleti tankönyvek párhuzamos szerkesztésmódját, amely a tárgyalt ismereteket a kommunikációs ismeretek vetületében, azzal kitágítva mutatja be, így kerülhet sor az iskolai anyanyelvtanításban a szövegtípusokon belül is forradalmian újnak számító kötött és szabad szövegtípusok elméleti ismereteinek taglalására is, mint az írott-beszélt nyelv, a hipertextualitás stb. Természetes a kapcsolódása a retorikához, hiszen a retorikában az érvelés ismérveit, illetve az érvfajtákat ismerik meg a tanulók, az érvelő szövegtípus is e fejezet része. Gyakran kerül a tárgyalt téma kapcsolatba a stilisztikai ismeretekkel is, például a stílusrétegek, az alakzatok ismerete nélkül a megfelelő szöveg felismerése s főleg megalkotása is komoly nehézségekbe ütközhet.

Természetesen tetten érhetjük ezt a fogalomhasználatban (azaz a már ismertnek vett és újnak, kifejtendőnek, definiálandónak vett fogalmak körének meghatározásában) és a folyamatosan jelen lévő szövegalkotási gyakorlatokban is.

Ez az a kiemelt témakör, amelyet ugyancsak eltéphetetlen szálak fűznek más tantárgyakhoz is. Természetes a kapcsolódása az irodalomhoz, ezenkívül más tudományágakhoz (pl. a történelemhez, a természettudományokhoz, a művelődéstörténehez, a néprajzhoz) is. Hiszen a leíró szövegtípus nélkül az ismeretanyag megjelenítése a verbális szövegrészekben szinte lehetetlen, ám a tankönyvi szövegtípusok leggyakrabban alkalmazott fajtája mégis érvelő típusú szövegekben jelenik meg.

Új elem a hipertextuális kapcsolatok megjelenése a hagyományos tankönyvi szövegekben. Maga a fogalom is csak a legújabb könyvekben szerepel, ezekben megjelennek az internetes szövegek típusai és alkalmazásai is. Felmerül azonban a kérdés, hogy ezek közül mit, hogyan, mikor tanítsunk, mit és mennyit tartalmazzon a tankönyv (amire megjelenik nyomtatásban a tanítandó szöveg, megváltozik a rá vonatkozó valóság), hogyan építsük be a modern technikai eszközöket a tanórákba stb.

c) Strukturáltság

A tananyag-megjelenítés a vizsgált tankönyvekben eltérő módon történik. A négy tankönyvből kettőben induktív, kettőben deduktív megközelítéssel találkozunk. Deduktív módon tárgyalja az új ismereteket a szlovákiai könyv. Az új ismeret közlése tömör, gyakran definíciótól mentes. A könnyebb tájékozódást (sokszor a jegyzetszerű fogalommagyarázatot is) lapszéli glosszával segíti.

Ugyancsak deduktív megközelítésmódúnak tekinthető az OFI kísérleti tankönyve is. A tankönyvszerkezetet szabályosan ismétlődő részek alkotják. Az algoritmus a következő: deduktívan tárgyalt új ismeretet közlő rész (mindig maximum egy oldalnyi terjedelemben), sokszor illusztrálva. Az új ismeretet elmélyítő gyakorlatok száma bár különböző, terjedelmük szintén nem haladja meg leckénként az egy-egy oldalt. A már említett kommunikációs rész az adott lecke témájához kapcsolódó kommunikációs helyzetgyakorlatokat tartalmazza, melyet a Gyakoroljunk szövegeken! szövegértési feladatsor zár (mind egy-egy oldalnyi). Itt kell kiemelnünk a tankönyvhöz is kapcsolódó tanári-tanulói segédletet, az ún. Okosportált. Ezen az internetes felületen a tanárok mellett a tanulók is és a szülők is (!) speciálisan számukra biztosított hozzáféréssel közvetlenül elérhetnek elméleti összefoglalókat, tábláza-

tokat, magyarázó animációkat, tematikus filmrészleteket. Ezzel a tankönyvi szövegek új dimenziós kapcsolódásokkal gazdagodnak, melyek már az interaktív tábla frontális osztálymunkában való alkalmazásán túllépve az egyéni, otthoni tanulást is egyénre szabottan támogatják.

Ezzel ellentétben a két másik bemutatott tankönyv induktív módon közelíti meg az új témakört. Balázs Géza – Benkes Zsuzsa tankönyvi leckéinek felépítése a következő:

Minden nagy fejezetet egy iniciálászerűen megjelenő, a témához szorosan kapcsolódó szakirodalmi könyv címlapja vezet be. Ehhez kapcsolódik általában egy-egy szakirodalomból való szövegrészlet, esetleg – mint éppen a Szövegtípusok című fejezetnél is – egy-egy áttekintő táblázat. A tananyagtartalom részletes kifejtése csak ezután következik: sok szakábrával, táblázattal, a témához kapcsolódó bemutató vagy elemzendő szövegrészlettel.

Ugyancsak induktív megközelítésmódot alkalmaz Antalné Szabó Ágnes és Raácz Judit Magyar nyelv és kommunikáció című tankönyve. A leckéket mottó, majd problémafelvető kérdés vezet be. Ezt követi – esetenként több, a most vizsgált fejezetben pontosan három – indukciós példaszöveg vagy szövegrészlet (egy Weöres Sándor-idézet, egy részlet egy régi illemtankönyvből, illetve egy mai szakácskönyv receptje), majd részletesen, olvasmányosan kifejtett ismeret. A könyv legújabb átdolgozásakor lapszéli glosszákkal is gazdagodott. Gyakoriak a tananyagot illusztráló ábrákhoz, fotókhoz kapcsolódó kérdések és feladatok is. Ebben a könyvben a definíciókat külön is kiemelik a szerzők. Ezeket színes mezőben találjuk félkövér betűtípussal kiemelt fogalmak meghatározásaként.

Abban valamennyi tankönyvünk egységes, hogy az esetlegesen külön megjelenő munkafüzetből függetlenül az elméleti szövegekhez mindig kapcsolódnak feladatok is. Indukciós szerepben a Magyar nyelv és kommunikációban, ugyanitt az egyes leckék közben is a magyarázó, ismeretközlő szöveggel párhuzamosan. A kísérleti könyvekben szintén a tankönyvi ismeretanyaggal párhuzamosan találhatóak a kapcsolódó feladatok, míg hagyományosan a tankönyvi leckék végén az Uzonyi–Csicsay és a Balázs–Benkes- könyvekben.

Ezek a megoldások a tanár tudatos, osztályra, csoportra, illetve egyénre szabott tanulásszervezésével mind eredményesek lehetnek. Nincs jobb és rosszabb vagy esetleg egyedül üdvözítő tankönyv-, illetve leckeszerkezet!

d) Fogalomhasználat, fogalommagyarázat

Komoly problémát észleltünk azonban a fogalomhasználatban. A leckék címe mindenütt Szövegtípusok, az ismeretközlő részekben azonban váltakoznak (esetenként egy adott leckén belül is (pl. Uzonyi–Csicsay) a szövegtípus és a szövegfajta megnevezések, mintha ezek egymásnak szinonimái lennének! Egyformán tárgyalják a tankönyvek a leíró, az elbeszélő és az érvelő szövegfajta(?) szövegtípust(?). Vajon indokolja valamilyen koncepció az eltérő megközelítést?

A használt fogalmakat különféle osztályozás szerint sorolják be a szerzők. Így a kommunikáció funkciói szerint sorolja fel a témakör egyes kapcsolódó fogalmait az OFI kísérleti tankönyve. Ehhez hasonló, alkalmazásközpontú a Balázs–Benkes-könyv: itt a különféle kommunikációs helyzetekben való alkalmazás a rendező elv. (Így sorolja be különböző alcsoportokba például a táblázatban a tárgyleírást, a lexikon szócikket, a bizonyítást-cáfolást, a kötött formájú, általában sablonos meghatalmazást és az elismervényt is.)

Az egyes szövegtípusokat a szöveg létrehozója szerint csoportosítja az Uzonyi–Csicsay- és az Antalné–Raátz-tankönyv is.

Külön szempont a szöveg megjelenési módja szerinti csoportosítás, melyet a kísérleti és a Magyar nyelv és kommunikáció tankönyvekben találunk hasonlóknak.

A komplex megközelítést a kísérleti tankönyv kommunikációs helyzetgyakorlataiban is felfedezhetjük.

Az alkalmazott, kötött szövegformulák nemcsak a Balázs–Benkes szerzőpáros által írt tankönyvben, hanem a Magyar nyelv és kommunikációban is tetten érhetők.

Ebből is levonhatjuk a következtetést: nemcsak a fogalomhasználat nem egységes, hanem a szövegtípusok osztályozásának szempontrendszere sem. Nem tagadhatjuk el azt a félelmünket, hogy ez a tanulóknak nem a rendszerezést, a tisztább, logikusabb „ismeretstruktúrát” képezi, hanem erős és világos tanári módszertani megoldások nélkül éppen ellenkező, összezavaró hatással bírhat.

6. Feladattípusok

A) A tankönyvek e fejezeteiben megjelenő feladattípusok általában a **hangyományos** oktatásra jellemzőek. Ez azt jelenti, hogy túlsúlyban vannak az egyéni feladatok.

Ilyenek például:

a) értelmezés, indoklás, csoportosítás (esetleg példaszöveggel, táblázattal, szöveg+ábrával, szöveg+fotóval)

„Egészítsétek ki a táblázatot...”(Uzonyi–Csicsay: 24.);

„Figyelj meg tájleírásokat verses és prózai alkotásokban! Milyen leírás-elrendezésekre találsz példákat?” (Balázs–Benkes: 113. o. 4. feladat);

„Olvasd el a következő szövegrészletet! Mondd el, hogy mennyiben lehet dialogikus és mennyiben monologikus szövegnek nevezni?” (Antalné–Raátz Mf.: 36. o. 3a feladat);

„Mit gondolsz, egy- vagy többirányú kommunikáció zajlik a képen látható teremben? Mi utal erre?”(OFI kísérleti: 59. o. 7. feladat).

b) gyűjtőmunka

„... gyűjtsd össze a tartalmi és formai jegyeket...” (Uzonyi–Csicsay: 31. o. 2. feladat);

„Gyűjts érdekes családi történeteket!” (Balázs–Benkes: 114. 7. feladat);

„Gyűjtsd össze, hogy milyen információk jutnak eszedbe a képen látottakról!” (Antalné –Raátz-tk.: 33. o.);

„Sorolj fel legalább öt olyan kommunikációs helyzetet, amelyben jobb/hatékonyabb az írottkommunikáció!” (OFI kísérleti tk.: 39. o. 5. feladat).

c) összehasonlítás (két vagy több szöveg)

„A hajó leírásából melyik részlet árulkodik az egyik szereplő jelleméről, és miért?” (Uzonyi–Csicsay: 27. o. 1c feladat);

„Ismertesd a külső, illetve a belső tér leírásának módszerét a következő szövegekben!” (Balázs–Benkes: 113. o. 2. feladat);

„Hasonlítsátok össze a két ima szövegét! Miben hasonlítanak, és miben különböznek?” (Antalné–Raátz Mf.: 47. o. 34. feladat);

„A kommunikációs funkció szerint melyik szövegtípusba sorolod az alábbi szövegrészleteket?” (OFI kísérleti: 61. o. 1. feladat).

d) szöveg alkotása megadott szempont szerint

„Készíts leírást a kép alapján. Hívd segítségül az internetet is!” (Uzonyi–Csicsay: 29. o. 4. feladat);

„Találj ki olyan tárgyakat, eszközöket, amelyek egy tudományos-fantasztikus regényben fordulhatnak elő! A legérdekesebb tárgynak, eszköznek írd meg a szócikkét egy ugyancsak elképzelt lexikonba!” (Balázs–Benkes: 118. o. 5. feladat);

„Írj hivatalos levelet a polgármesternek! A hivatalos levél tárgya: a lombhullás.” (Antalné–Raátz Mf.: 46. o. 30a feladat);

„Válassz egy festményt az alábbiak közül, és írd elbeszélő szöveget arról, vajon mi történik a képen! - 1. Renoir: Evezősök Chateau-ban, 2. Barabás Miklós: A meny megérkezése.” (OFI kísérleti: 59. o. 10. feladat).

B) Kisebb részét alkotják a feladatoknak a **páros** vagy **csopartos feladatok**. Pedig ebben a témakörben különösen fontos szerepük van a kommunikációs gyakorlatoknak, szóbeli feladatoknak. Példaként az alábbi típusokat sorolhatjuk:

a) megbeszélés, vita

„Beszéljétek meg, ki hogyan, milyen indokok alapján döntött! Eltérő megoldások esetén rendezetek vitát, betartva a vitatkozás már ismert szabályait!” (Uzonyi–Csicsay: 28. o. 2b feladat);

„...A vita leírt szabályainak megfelelően szervezz kisebb vitaköröket a következő témákról:

A mai világ a pénz körül forog

A technikai civilizáció jövőnket fenyegeti

Az információ a legnagyobb hatalom.” (Balázs–Benkes: 123. o. 2. feladat);

„Osszátok az osztályt két csoportra! Az egyik tábor érveket fogalmazzon meg a szóbeliség mellett és az írásbeliség ellen! A másik tábor pedig éppen ellenkezőleg, érveket mondjon az írásbeliség mellett és a szóbeliség ellen! Írjátok le csoportosítva a legfontosabb érveket és ellenérveket! Értékeljétek, hogy melyik tábor érvelt meggyőzőbben!” (Antalné--Raátz Mf.: 45. o. 24a-b feladat);

„Alkossatok párokat, majd írjátok le a füzetetekbe a képek alapján legfeljebb 5 mondatban, milyen szövegek hangozhatnak el!” (OFI kísérleti: 63. o. 8b feladat).

b) nézőpontváltás

„Válasszátok ki, hogy a regényből készült filmben a képen látható piros ruhás színésznő a 2. feladatban szereplő három nő közül melyiket alakíthatta, és miért!” (Uzonyi–Csicsay: 28. o. 2b feladat);

„Írd le, mondd el a történetet más szereplőkkel!” (Balázs–Benkes: 115. o.);

„Alkossatok négyfős csoportokat!...a másik páros írjon egy rövid beszámolót a képen látható személy nevében egyes szám első személyben!” (Antalné–Raátz: 34. o.);

„Az alábbi szövegrészletben Akhilleusz kettős végzetéről olvashatsz. Alakítsd át a részletet úgy, hogy Akhilleusz édesanyja, Thetisz nevében érvelj fiadnak, hogy térjen haza, és válassza a hosszú életet!” (OFI kísérleti: 61. o. 2. feladat).

C) Az egyes tankönyvek az új kor kihívásának eleget tenni szándékozva újfajta, **speciális feladatokkal** is dolgoztatják a tanulókat.

Ezek közül megemlíthetjük mint tankönyvre jellemző egyedi sajátóságot Antalné–Raátz könyvében a piktogramokkal jelölt feladattípusokat (észforogató, nyelvi játék, páros és csoportos feladatok). Ezek a teljes tankönyvcsaládban minden tanév anyagában egységesen jelennek meg.

A Balázs–Benkes-sorozatban különösen fontos szerepet kapnak az ún. kreatív-produktív és kaleidoszkopikus feladatok. A kreatív-produktív gyakorlatokban a tanulók az eredeti szöveg előzetes ismerete nélkül végeznek bizonyos gyakorlatokat: létrehozó vagy kiválasztó típusúakat. Ilyen például adott szöveg megadott szempont szerint való feldolgozása (kép+szöveg kapcsolatának vizsgálata, kép+más szöveg írása). A kaleidoszkopikus gyakorlatokban magukat az eredeti szövegeket alakítják át (más cím adása, más kezdés, más befejezés írása, más eseménysorrend, más szereplők, más előzmény, más folytatás, bővítés). Mindkét feladattípus alapszövegei főképp szépirodalmi szövegek.

Az OFI kísérleti tankönyveiben már „magától értetődik” az internetes szövegtípusok bevonása a tanulmányokba, nem hagyják az alkotók figyelmen kívül, hogy az internethasználat a tanulók mindennapjainak természetes

része. Éppen ezért a papír alapú tankönyvhöz és a hagyományos munkafüzethez egyaránt kapcsolhatók az ún. Okosportálon megjelenő interaktív feladatok, melyek tematikusan vannak elrendezve, így évfolyamtól függetlenül akár tanári vezetéssel, akár szülői irányítással, akár egyéni (pl. érettségire való) felkészülés során is használhatók (<https://portal.nkp.hu/>).

7. Összefoglalások, tudásellenőrzés

Az elméleti anyagot természetesen mindegyik tankönyv összefoglalja-rendszerezi. A megoldások eltérőek. Az Uzonyi–Csicsay szerzőpáros tankönyve év közben is szakaszonként összefoglaló fejezetet iktat be. Így az a kettősség, ami a szövegtípusok tárgyalásánál jelentkezett – azaz, hogy a leíró és az elbeszélő szövegfajtától elkülönítve a retorika fejezeten belül tárgyalja az érvelést, az érvelő szövegtípust és annak fajtáit – azt hozza magával, hogy a tárgyalt tananyag összefoglalása is a másik fejezet végére kerül. Ennek a megoldásnak a helyességét erősen vitathatjuk. Ebben a tankönyvben az elméleti anyagot új szempontok szerint nem rendezik, csak feladatsorral találkozunk. A tárgyalt témakörből két táblázattal találkozunk, ezekben elméleti fogalmak besorolása a feladat. Ki kell emelnünk mint a tankönyvön és a kötelező tananyagon túlmutató megoldást az összefoglalás végén megjelenő internetet is használató feladatokat: Ha szereted a kihívásokat címmel.

Az elméleti anyag táblázatos és vázlatszerű megjelenítése szerepel a Balázs–Benkes-könyvben, melyhez integráló feladatok kapcsolódnak.

Az Antalné–Raátz-könyvekben a fejezet legfontosabb fogalmait színnel kiemelt alapon definitív összefoglalás összegzi, melyhez összefoglaló kérdések és összegző feladatok kapcsolódnak. A munkafüzetben az adott fejezet végén Feleletterv címen található a rendszerezést elősegítő feladat.

A kísérleti tankönyveknek az Okosportálon interaktív feladatok biztosítják az önellenőrzés lehetőségét is.

8. Kitekintés

Megállapíthatjuk, hogy a szövegértés-szövegalkotás képessége a magyar nyelv tantárgyon belül a szövegtanban és azon belül részben az általunk most vizsgált Szövegtípusok fejezeten belül jelenik meg mint elméleti háttér,

s ezekhez kapcsolódnak a direkt gyakorlatok és feladatok. Azonban a legutóbbi PISA-vizsgálatok is azt mutatták, hogy az erőfeszítések ellenére folyamatosan romló eredményekkel kell szembesülnünk.

Ez kérdések sorát veti fel.

- Hogyan tovább?
- Kell-e hagyományos szövegértést-szövegalkotást tanítani a jövőben? Ha igen, hogyan?
- Hogyan tudjuk az új hordozók adta lehetőségeket kihasználni/felhasználni az oktatásban?
- Ki tanul kitől?
- ??? Ez a holnapi kérdések sora, amit ma még nem is tudunk feltenni, de a tananyagtervezésnél, tankönyvírásnál már ezekre is felelnünk kellene...

Felhasznált irodalom

Antalné Szabó Ágnes – Raátz Judit 2013. Magyar nyelv és kommunikáció. Tankönyv a 10. évfolyam számára. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest.

Antalné Szabó Ágnes – Raátz Judit 2013. Magyar nyelv és kommunikáció. Munkafüzet a 10. évfolyam számára. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest.

Antalné Szabó Ágnes – Raátz Judit 2002. Magyar nyelv és kommunikáció a 9–10. évfolyam számára. Tanári kézikönyv. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest.

Balázs Géza – Benkes Zsuzsa 2003. Magyar nyelv a gimnáziumok és a szakközépiskolák 10. évfolyama számára. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest.

Balázs Géza – Benkes Zsuzsa 2003. Útmutató és tananyagbeosztás a Magyar nyelv a gimnáziumok és a szakközépiskolák 10. évfolyama számára című tankönyvhöz. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest.

<https://portal.nkp.hu>

Magyar nyelv és kommunikáció 10. évfolyam tankönyv. 2015. Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet. Budapest.

Magyar nyelv és kommunikáció 10. évfolyam munkafüzet. 2015. Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet. Budapest.

Tolcsvai Nagy Gábor 1994. A szövegek világa. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest.

Tolcsvai Nagy Gábor 2001. A magyar nyelv szövegtana. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest.

Uzonyi Kiss Judit – Csicsay Károly 2012. Magyar nyelv a középiskolák 2. évfolyama számára. Terra. Bratislava.

Abstract

This paper compares the topic of text-type-teaching in textbooks in Hungary, Slovakia and Romania from conceptual and methodological point of view. After a short historical review, it surveys the syllabus of curricula, their connections with other curricula and structure as well as the identity and the differences of concept as age and explanation. Beside the theoretical knowledge, the paper acquaints us with traditional, individual, pair and group work helping the acquirement of new knowledge and the development of abilities, briefly touching the methodological solutions and themes of summary and controlling knowledge typical of the individual textbooks. The article is closed by a series of questions aimed at the future.